

VELIMIR RALEVIĆ

\* \* \*

# PANJEVANJE

**Izdavač**  
IGP "PEGAZ" - Bijelo Polje

**Za izdavača**  
Zoran Loktionov

**Recenzent**  
Radomir Ilić

**Korice**  
Dušan Stijović

**Tehnička obrada**  
Siniša Marjanović

**Štampa**  
IGP "PEGAZ" - Bijelo Polje

**Tiraž**  
300 primjeraka

Ovu knjigu je odobrilo i sufinansiralo  
Ministarstvo kulture Crne Gore



VLADA CRNE GORE  
Ministarstvo kulture

VELIMIR RALEVIĆ

# PANJEVANJE



Bijelo Polje, 2018.



KAMENI  
PEČAT



## DIVLJA DJECA

**G**ubav još tinjaš u pepelu sna  
Koji ostavljaš u zalog djeci  
Ne mrdaj nikud iz ovog dna  
Tu su ti kuće njive i preci

I misli naše ko punoglavci  
Nek gmižu barom u ropskom danu  
Dna su nam pogledi srca svi pravci  
I plavet što nam nezvana banu

U ovoj jami smo svoji na svome  
Sa slijepim oknom i bez stida  
Mutavci rame trošne diplome  
Dok čopor zadnji damar otkida

Djavoļjim kistom neukim slovom  
U ovoj kaljuzi trag nam je crtan  
U lažnoj svili korov pod krovom  
I niko ne zna da je već mrtav

Prognana majko Nebeska Goro  
Korotna suzo na mjesecu  
Kreni još jednom zvjezdano oro  
I moli za svoju divlju djecu

## BJELINA

**P**adaj - ne prestaj sniježe  
Sipaj na okna i pragove  
Nek bijela tihost liježe  
Na naše memljive tragove

Pokrij nam staze - poraze  
Zatrpaj sate - vrijeme  
Djela i čela - obraze  
Pokrij nam šljeme i pleme

Padaj na sluge - premije  
Na peticu iz nastave  
Jurišaj na akademije  
Džamije crkve zastave

Bog je u dahu pčelinom  
Okuj nas ledenim kistom  
Zatrpaj nas bar bjelinom  
Kad ništa nam nije čisto



## DOŠLI SU STRIČEVI

**B**ez očnog sjaja – neukog glasa  
Kupljenih pečata – iz divljih zbornica  
Došli su Stričevi poput pasa  
Da oglođu dane sa govornica

Podobne hulje iz bukovog hlada  
Oteše ljeto blago i zobnice  
Došli su Stričevi i svoja stada  
Ugnali u škole opštine bolnice

Zaludu molitve i suze svičeve  
Ponos i obraz i pogled nevini  
Jazbina ova raj je za Stričeve  
Umni su roblje u Stričevini

Svi su im braća rođačka djeca  
Kumovi drugovi ića i pića  
Strikan je veći od boga i sveca  
U zemlji – Pustinji Stričevića

Bez očnog sjaja – neukog glasa  
Kupljenih pečata – iz divljih zbornica  
Došli su Stričevi poput pasa  
Da oglođu dane sa govornica

## STABLA

Opet bez sna i zvjezdanja  
Stane se plemenske horde  
U ridu vječnog neznanja  
Mišje nam stope se gorde

Na sve što trag je - zlovoljni  
Okna nam prsti - rešetke  
Neukom brdu dovoljni  
Pod miškom šetamo pretke

Nebo nam viseća tabla  
Po kojoj crtamo čela  
Njišu se loze i stabla  
U zuju bijelih pčela

## SUZA

**M**oju zemlju moje vrane kljuju  
U dan neuk u doba rukata  
Oni što je u zvijezde kuju  
Dali bi je za ćesu dukata

Njen most obje strane izbezume  
Pa mi zemlja uz hridi se pentra  
Polusvijet iz hrastove šume  
Prisvaja je po duvanju vjetra

Sinci njeni iz svilenih rita  
Sikću - vonj se kroz rodinu širi  
Nebom suza moje zemlje skita  
Nejač svoju ne bi l' da izmiri

## PRAZNINA

Čobani zbore  
Praznog je pomama  
Dok stada s gore  
Zvone diplomama

Tek – lele boljima  
Što šumom umom  
Titule poljima  
Ko hum za humom

## KAMENI PEČAT

Iz kamena se rađali  
Iz kamena prošaputali  
Kamenje kamenjem gađali  
Zborili sa njim i ćutali

Na kamu strah slijevali  
Kamenjem zvijezde skidali  
S kamena prosnijevali  
Kamenjem rane izvidali

Na kamu ljubav trubili  
Na kamu žene privili  
Na kamu dojke ljubili  
Kamenu đecu njivili

I usred ljeta plamenih  
Stijene bili smo stamene  
Od svojih suza kamenih  
Dizasmu kuće kamene

Kam-slovom trag će nam zvečat  
Kamen je glas nam i zvonik  
Naš potpis himna i pečat  
Naš put i svjetionik

Kam nam je štit i znamenje  
I dok je glave na ramenu  
Kamenjem braniću kamenje  
I moju Majku Kamenu

OD VILIŠTA  
DO ŽILIŠTA





## NIZ PONOĆ OTAC BOLUJE

**P**ritisle oca oluje  
Mrak pao na oči njegove  
Niz ponoć otac boluje  
I sluti vječite snjegove

Prekriven krov nam jezama  
Što klize niz brvna rašlje  
I vjetar zgrčen u brezama  
Zadrhti kad otac kašlje

Zamišljam njive očeve  
Sa majkom brazde zasađujem  
Iz grudi žice i kočeve  
Vadim i njive zagrađujem

Iz sna se trgoh pred zoru  
Otac kroz stazu plamenu  
Zamače k nebu uz goru  
Sa sjekirom na ramenu

## MATI

**K**ad zlo u kuću svrati  
Bježim - u stih se krijem  
Al' šta će moja mati  
Kad bježat ne umije

Divljaju đavoli - vuci  
Na pragu zjapi pećina  
Mati sa krstom u ruci  
Drži nam krov na plećima

Opet nam nadanje vrati  
I rastjerava strah  
Na okupu drži nas mati  
I tiho tone u prah

# ZAVIČAJNA

*(Dragomiru Čulafiću)*

**N**oć na svice sprema hajku  
Stih i kurjak na pomiru  
Pišem pjesmu zavičajku  
Limskom bratu Dragomiru

Sanjaju te kruške divlje  
I jabuke pune zornje  
Šapće oblak nad Polimljem  
Ol skoro za Luge Gornje

Što i sad sred zora rječnih  
Sija kao onih dana  
Kad si rasto pored vječnih  
Kraj Milice i Milana

Tamo negdje Ringišpili  
Nagrade i festivali  
Al zavičaj san tišti li  
Žar djetinjstva limski vali

Jun za junom evo klimlje  
Tvoja davna ljeta čujem  
Kad ćeš Dale u Polimlje  
Javi Lim da obradujem

Za muštuluk da mu ištem  
Đevojku s beranske plaže  
Da virovi svi zanjište  
Kad ti vrbe stih zatraže

Tamo negdje još te ima  
Gdje k mjesecu strofe lete  
Ali nigdje ko kraj Lima  
Imaćeš se – imaće te

## NIŠTAVILO

**D**an u grobu  
Trag nam šapa  
Riječ rez  
Po nedobu  
S pjesme kapa  
Krvav vez

I plavila  
Od nas neka  
Nosi vrag  
Mi smo jeka  
Ništavila  
Lažni trag

Nadna trunka  
U snu trni  
Šušte čini  
Ruka-humka  
Barjak crni  
U praznini

## OD VILIŠTA DO ŽILIŠTA

**O**d vilišta do žilišta  
Samo strofa koja rije  
U kori lukavo Ništa  
Mene krije mene krije

Od brezika do jezika  
Samo trava u bunilu  
Slovo studnog nebesnika  
Kašlje svilu kašlje svilu

Sa čapurom pod kapurom  
Ljubim žaru zlatokosu  
Kljunom čaplje kljunom čaplje

Ponoć žurom stazom tmurom  
Papratnjača liže rosu  
I stih kaplje i stih kaplje

## PAORSKA PJESMA

**M**oja je grba  
Od polja i vrba  
Sva je od njiva i voćaka

Po njoj su pšenice  
Raž i vodenice  
Ona je sunčeva rođaka

Grbu su moju  
U strašnom boju  
Kidale sablje britve

Sve odniješe  
Ali ne smješe  
Ikone i molitve

Grbu su ovu  
Klali u rovu  
Pjesma je nebu odnese

Tovari svijete  
Steži – upreži  
Ona će sve da podnese

## U POLJU

Zarobljen dan u stopi mrava  
S lelekom žutim  
Osjećam pseće ujede trava  
Ćutim

Vjetar sam –  
Pšenici svlačim haljinu  
A zmiju slutim  
Zagledan u se – u daljinu  
Ćutim



# ŽEDNA GRIVA

\*

Ispod nokta krik vodeni  
Mrvi polje  
Iz oka će zadnja soba  
Zalajati  
Jesen sprema zrno raži  
Za pokolje  
Iz cijevi lud izaći  
I stajati

\*

Na hartiji žedna griva  
Njišti slama  
U veni mi pegaz-polje  
Sedlam oči  
Krvav ću na tromo sunce  
Kopitama  
Vučja vatra snevne kosti  
Nek rastoči

\*

U zlom sluhu prolaznik bez  
Žitnog vida  
Zabrađeni jek u grlu  
Svice vadi  
U dnu bulke mlado more  
Goru skida  
Alge tješe mokro slovo  
Stihom gladi

\*

Trošna ruka traži kljun  
U vučjem žitu  
Prsti južnu vodu piju  
Krznom trave  
Mećava u zebnom versu  
Na kopitu  
Mjesečina u njedrima  
Krije mrave

\*

Zove noć iz konjskog rebra  
Polja budna  
Smrt se svlači – pjesma čeka  
Smjeh iz grudi  
U galopu me rodi opet  
Smrti trudna  
Hartiju da bacim modru  
U dan ludi

\*

Na dlanu se usamljene  
Sobe množe  
Pod zvjezdama u pijesku  
Kašlje srna  
Od iskona još me prati  
Komad kože  
I moj lik u modroj kapi  
Prvog trna



# PALINDROMNE PJESME

(ČITAJU SE ISTO I OD NAZAD)



\*

(Tarasa rat)

Ukaz oku.  
Nasu čaši ruj.  
Sa ratom ate  
bezumo viče.  
San u litar nali.  
Sanja sablju Buljba.  
Sanja silan rat.  
I luna  
sečivo mu zebe.  
Tamo Taras juriša,  
ču san  
u Kozaku.

\*

Ima  
sila zid.  
I beskonačnu  
smo nit,  
s istinom,  
sunčano k sebi  
dizali -  
sami.

\*

Um se pazi.  
Veče,  
sem nas,  
umi rimu -  
san mesečev.  
I za pesmu.

\*

Ushit,  
san ulicama su  
**samac**  
**i luna** –  
stih su!

\*

Uveče se  
mutan  
osipa vid  
i vapi  
sonatu  
mesečevu.

\*

Okno,  
budi žar!  
Traži  
duboko!



\*

Tu pevaće mećave put  
I telo boleti  
Tužna si i san žut  
I te se – te sete seti

I sini – tama ti nisi  
Sačuvaj javu - čas  
I siv dan nadvisi  
San i voli i lovi nas

A rime neme nemira  
O tegu mećem u geto  
Ali me noć – O nemila  
Ote - i sama si eto

\*

Idi –VREME čemer vidi.  
E tu ŽIVOTA satovi žute.  
E tu MOMENTI bit nemo mute.  
E tu ni MINUTE.

\*

Na panju, kada kunja Pan,  
u hude lavirinte – muhu!  
Na svirke juna, Panu je kriv san.  
Uhu metni rivale duhu,  
na panju kada kunja Pan.

\*

**P**ero čerupam, mećem.  
**A** gurka me, te mami to.  
**L**ak i masi požar.  
**I** čereče reči me – led.  
**N**a startu put, rat, san.  
**D**ele mi, čereče reči.  
**R**až opisa mi kal.  
**O**tima me tema kruga.  
**M**ećem mapu – reč o rep.

\*

Java.  
Psi.  
Teku reke  
morima.  
U snu -  
čun su.  
A mir –  
O, meke ruke ti.  
Spavaj!

\*

Telom silu!  
Ipak -  
u večnu sušu  
sunčevu  
kapi ulismo,  
let.

\*

E, tope  
ledovi se belinama,  
tope.  
Telo pamti  
ritma polete.  
Potamanile  
bes i vode –  
lepote!

\*

A žureći,  
tek,  
ubavu  
dira te vetar–  
i duva  
buketiće  
ruža.

\*

Tu pevaj  
i sa livadama,  
bubamarama –  
bubama  
da vila si,  
jave put.

\*

Ići? Da!  
Silom!  
A kud?  
U lugu,  
taman...  
Unese jesen  
u nama tugu,  
ludu.  
Kamo li sad ići?

\*

Nad zebe.  
Put,  
san imamo.  
Dom, a tih.  
Međutim,  
mi tuđem hitamo.  
Domami nas,  
tupe,  
bezdani.

\*

Kud nas?  
U jarka  
Nova jutra...  
Zar tu,  
Javo,  
Na kraju –  
sanduk.

\*

Amin!  
Okadžena,  
da mi sebe nit -  
ikona...  
Svečev san  
okiti  
nebesima  
dane  
đakonima.

\*

Moli se  
revno  
rab-  
Amen!  
Nema,  
bar on,  
vere  
silom.

\*

I nit si.  
U Isusu si,  
u istini.

\*

Evo, moli se,  
biven gmiže rab.  
O, dolinu psima  
nam ispunilo doba!  
Režim gnev  
i bes  
i lomove!

\*

A ja,  
rab.  
Osobenim  
i nebo –  
soba raja.

\*

Jav  
u čami.  
Sebe  
nebesima  
čuvaj!

\*

Nastupaj sa Bogom.  
Eno, nemog  
obasja put,  
san.

\*

I poeto,  
ama – mir!  
Naknadno urodi sila.  
I dužan, eno,  
ni nje se Jesenjin -  
o, nenažudi.  
Al Isidoru on Dankan  
rimama ote,  
opi.

\*

E doba takvo,  
kidaj nit.  
Usni “Tri šešira”!  
Žar i šešir -  
Tin su!  
Tin...  
Jadikovka ta –  
Bode!

\*

I drači go,  
Te i luđi to,  
a veče se mota.  
No, snevo te  
Betoven,  
sonato Mesečeva –  
O, ti,  
Đulieto Gičardi.  
(Đulieti Gičardi je Betoven posvetio  
svoju čuvenu sonatu)

\*

A soneta  
mami raj.  
I poeta Kiril  
nas i voli.  
Tu pesama se  
put i lovi.  
San.  
Lirika te opija.  
Rimama te nosa.



## PANJEVANJE, ILI BRITKI IZRAZ KRITIČKE SVIJESTI

**K**njiževna javnost je s nestrpljenjem dočekala novu knjigu pjesama znakovitog intrigantnog naslova PANJEVANJE, već poznatog crnogorskog savremenog pjesnika Velimira Ralevića. Nosilac prestižnih književnih nagrada, istican je i hvaljen ponajviše kao poeta za decu i omladinu vrcavog humora i bogate razigrane ekspresije, no pažljivim posmatračima nije promaklo kako usred bukolike atmosfere i bajkovite prisnosti dedova i unučadi nerijetko sijevne britka njegova ironija, a katkad i kao mač oštri sarkastični izraz. Duboko ukorijenjena u crnogorskoj tradiciji, Ralevićeva pjevanija je nadrasla snagom svoje osobnosti. Njen nepotkupljivi kritički duh i bogata izražajnost osvjetljavaju pogubne patrijarhalne i ine recidive ovdašnjeg populusa, zadirući u njegove duboke ontološke tamne

slojeve. Globalizacija je pružila novu priliku neprevladanim strastima plemenske etiologije, zapošeli su govornice novi grlati kućeviči i stričeviči ne dajući ni trena za predah: urlaju htono i kontinuirano, sipaju praznoslovlje prijeteći da zaglušne potpuno. Pred novim ovdašnjim tranzicijskim teatrom apsurda dojučerašnji pjesnik blagih nota diže glas da se ne uzmiče i ‘ne popire’ niđe ( Ne mrdaj nikud iz ovog dna / Tu su ti kuće, njive i preci ), i poput drevnog šamana priziva ‘prognanu’ častvenu pramajku ‘Nebesnu Goru’ da moli za svoju divlju decu.

Ponikle na najboljoj književnoj tradiciji crnogorskog Polimlja ( Lalić, Zogović, ), Ralevićeve nove pjesme se čitaju u jednom dahu: od prve do posljednje stranice Panjevanja ključa snažna pjesnikova manifestna opomena da se zboriti mora odrešito i nepotkupljivo, da se tu, odmah, ‘sada i ovđe’( ‘na panju’ ) jasno, nepokolebljivo i glasno mora iznova reći ‘urbi et orbi’ da smo ovakvi najgori neprijatelji ‘sami sebi’, da ovakvi kakvi se pokazujemo, ne budemo li se mijenjali iznutra, pravo prema propasti idemo. Ta jetka alarmantna opomena da se sa nepočinstvima došlo do krajnjih granica ne napušta lirskog subjekta ni kad posmatra prijeteće sniježno nevrijeme, te ogorčeno i sa stidom kaže:

Padaj na sluge – premije  
Na peticu iz nastave  
Jurišaj na akademije  
Džamije crkve zastave

Bog je u dahu pčelinom  
Okuj nas ledenim kistom  
Zatrpaj nas bar bjelinom  
Kad ništa nam nije čisto



# BIOGRAFIJA

Velimir Ralević je rođen 13. avgusta 1970. u Beranama. Crnogorski je književnik. Piše djela za djecu i odrasle. Pjesme su mu prevedene na više evropskih jezika. Dio ih je komponovan, izveden i nagrađivan na mnogim dječjim muzičkim festivalima. Zastupljen je u brojnim zbornicima, časopisima, kao i u 35 antologija u zemlji i regionu.

## *Objavljene knjige:*

Nebo kuća beskućnika (za odrasle), Novi svet, Priština, 1994., Mravinjak u žitnom polju, Sfairos, Beograd, 1995, Divni sunovrati (za odrasle), Sfairos, Beograd, 1996, Svitac u grlu, Nova Evropa, Beograd, 1997, Mirišem na ljubav, Udruženje crnogorskih pisaca za djecu i mlade, Podgorica, 2000, Zlatni prozor, Interpres, Beograd, 2002, Tanjini prsti zvone, Interpres, Beograd, 2003, Brod u žitu, Jedinstvo, Priština, 2006, Vodeni čvor (za odrasle), Udruženje pisaca Kosova i Metohije, Kos. Mitrovica, 2007, Zaljubljeni vitez, JU Centar za kulturu Berane, 2009, Mjesečarenje

na suncu, JU Centar za kulturu Berane, 2011, Bečkerečka mečka, JU Centar za kulturu Berane. 2013, Kroz život jurišaj, Pegaz, B. Polje, 2014, Prigovor danu ( za odrasle ) Pegaz, B. Polje, 2015, Želim ti reći, biblioteka “D. Tucović” Lazarevac, 2015, Slovne igrarije za mladje i starije, Pegaz Bijelo Polje, 2016, Zvonjava (zbirka kompozicija), B.Polje, Pegaz 2016, Pišem joj verse ljuvene (zbirka ljubavne poezije za odrasle), Ratkovićeve večeri poezije, B.Polje 2017.

*Nagrade i priznanja:*

Vidovdanska povelja, Nagrada UKCG za dječju knjigu godine, Nagrada za najbolju dječju pjesmu o rijeci, Prva nagrada na pjesničkim Limskim susretima, Nagrada za ukupno književno stvaralaštvo “Krilata Seošnica”, tri plakete “Mali princ” (za nominovane knjige), Priznanje opštine Berane za ostvarene rezultate iz područja književnosti, međunarodna nagrada za ukupno književno stvaralaštvo “Stara maslina”, međunarodna nagrada za ukupno književno stvaralaštvo “Zlatno Gašino pero”.

# SADRŽAJ

## KAMENI PEČAT

DIVLJA DJECA.....	7
BJELINA.....	8
DOŠLI SU STRIČEVI.....	9
STABLA.....	10
SUZA.....	11
PRAZNINA.....	12
KAMENI PEČAT.....	13

## OD VILIŠTA DO ŽILIŠTA

NIZ PONOĆ OTAC BOLUJE.....	17
MATI.....	18
ZAVIČAJNA.....	19
NIŠTAVILO.....	21
OD VILIŠTA DO ŽILIŠTA.....	22
PAORSKA PJESMA.....	23
U POLJU.....	24
ŽEDNA GRIVA.....	25

## PALINDROMNE PJESME

TARASA RAT.....	31
-----------------	----

## IZVOD IZ RECENZIJE RADOMIRA ILIĆA

PANJEVANJE, ILI BRITKI IZRAZ KRITIČKE SVIJESTI.....	41
BIOGRAFIJA.....	45

CIP - Каталогизација у публикацији  
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-7792-475-1  
COBISS.CG-ID 35777040